

mill), irl. ant. *mulenn*, ky. *melin* (Jud, ZRPh. xxxviii, 66). Com a base completa igual podríem pensar en un plural SAXA MOLINA (del citat *saxum molinum*) que en un DOMUS MOLINA 'la casa de les moles'.

DERIV.: *Molinar*, col·le. 'conjunt de molins', de formació molt antiga, *molinare* en el baix llatí català en una munió de docs., p. ex. un de 883, *Cart. d'Elna* (col·le. Moreau II, 213), o St. Cugat 925 (supra). Això féu que aviat sofrís síncope *molnar*: així (amb *u* llatinitzant ultracorrecta): «regos, *mulnars*, simul cum ipsa resclosa, et glevar et pedregar, et ipsa riera ---», doc. de 956, «ad ipso *mulnar*» en un de 1064 (*Cart. de Sant Cugat I*, 41; II, 307); designant el conjunt dels molins (avui paperers) de *La Ribà*: «ipsum *mulnar* quod est in termino de Ripa» a. 1159 (*Cart. de Poblet*, 209). Combinació en la qual, darrere *o*, si no hi havia assimilació a la *n* (*Monnar*) aviat es produí vocalització de la *l* o emmudiment total: en un doc. gironès de 1188: «Bernat de Locata --- molins y *monars*» (BABL IV, 481). Altrament aquest derivat, partint d'un valor adjectival, també pogué pendre el sentit de 'mola d'aigua', com documenta Duran i Sanpere, *una mulnar*, en documents de Cervera de 1385 i 1488 (*Misc. Fontserè*, 162, 164, 165). Avui resta *Monars* com a NL en diversos paratges dels Pirineus: p. ex. esglesiola i veïnat entre Beget i Talaixà (1927 ---).

Moliner, derivat comú a les diverses llengües romàniques i que del romànic va passar també a llengües veïnes (a-al. ant. *mulnari*, al. *müller*, angl. *miller*, hong. *molnar* etc.), i que ja he documentat supra en Llull; encara és més freqüent que aquí es produeixi també la síncope que ja hem vist en *molnar*, d'on *molner* doc. de Balaguer de 1313 (BABL XII, 420), crec que ja figura *mulner* en el doc. de 1208 (veg. infra per a *molineria*), i en tot cas hi ha sovint la forma reduïda *moner*, que ja he citat supra en un doc. de 1310 (veg. a *moldre*): «fo un *moner* qui ac devoció en Sent Augustí ---», *VidesR* (187v2, trad. *molendinarius*, p. 562); «al *moner* qui-y será per él als molis ---», ross. 1308 (RLR VIII, 5); «menasà al *moner* que él li daría dona punyalada», doc. de Vinçà de 1378 (*InvLC*, s. v. *punyalada*); doc. d'Estagell de 1384 (RLR XVI, 22).

Forma que ha restat en l'onomàstica, i sovint s'amaça en noms com *Moner* o *Monner* (que sovint no vénen de MONTEM NIGRUM), i en particular està demostrat per la documentació antiga que d'aquí prové el del llogaret de *Bunner* (*bunmê*) —amb dissimilació de nasals— entre Gósol i les serres berguedanes; evolució semblant en el nom de lloc *Monnell MOLINELLUM*, freqüent també en aquelles rodalies. Posteriorment es restituí *moliner* en català: docs. dels Ss. XIV i XV en *DAG* i *AlcM*, «*moliner*: molitor», OPou (*TbPu.*, 164), i avui és la forma usual pertot (fins a l'extrem NO., Cardós i V. Ferrera, 1932-4 etc.).

L'antiga forma sincopada queda en el *Monner* o *Moner* de l'onomàstica i en el nom del personatge mític *Mauner* (*AlcM*). *Molinera*, *Molineria*, 'ofici i obra del moliner', abans també 'drets de moltura', en part amb la síncope comentada: en un doc. solsonès de 1208 extractat per Serra Vilaró (BCEC 1908, 167);

es reserven les dues parts i la tercera per als moliners «pro *mulneria*»; en un de la Guàrdia dels Prats, a la Conca, any 1195 «tercia parte dominorum Gardia Pratorum *mulneriam* inde levatam» (*Cart. de Poblet*, 144), i ja deu ser això mateix en un altre de 1177: «de illis molendinis aliis que ibi facietis, dabitur nobis terciam partem et vos habeatis semper duas partes et *monclairiam* (lletres *ncl* lectura incerta), sicut est consuetudo» (ib., 137). *Molinerada*; *molineralla*; *molineratge*; *molinerajar*; *molinerenc*.

Monall i algunes vegades *monalla* i *monal* designa i sobretot va designar una mena de bigueta o cabiró petit en el Ross. i Conflent: avui encara diuen *munals* a Orbanya com a equivalent de *cairats*, una mena de biguetes corrents (1960); Desplanç defineix «poutrelle ronde» i dóna cites de *monalls* «pour réparer» *lo trench* o *los trenches* en docs. de 1619 i 1620 dels *Archives de Thuir* (62a). Ja es documenta en el segle XIII: «de qualibet saumata de *monayls* gros, un òbol», mj. S. XIII (còpia de 1295), RLR IV, 367; «qui tal ne prena --- del dit bosc --- cabirons, *monals* o *cayratz* o *pertxes*, pague-n ---», 1308 (RLR VIII, 52); *mona(y)l* i una variant *mona(y)la* apareixen a les Lleudes de Tuïr i del Voló de l'any 1310 (RLR X, 249) i de nou *mona(y)ls* o *monales* en aqueixes lleudes a la pàgina 250; «qui trascha cabirons o *monals* o *pertxes*, si'n port 4 cabirons o *monals* o *pertxes*, pagarà per qascun cabiró o *monayl* o *pertxa*, de pena ---», 1320, i l'*InvLC* n'hi aplega uns 15 testimonis des de llavors fins a 1402, dels quals quasi la meitat tenen *-l(s)* i els altres *-ll* o *-yl*, llevat de dos o tres femenins *mona(l)la*.

Com a etim. conjecturo que pot venir de TIGNUM MOLINALE 'bigueta, tronc o perxa com els bons per molí', en part partint d'un plural TIGNA MOLINALIA; i que, d'un compromís entre *monayla* i *monal* sortiria *monayl*, *-all*. La síncope, com en els casos anteriors; i ja hem vist que *-oln-* s'hi redueix sovint a *-on-*. És veritat que estariem més segurs si trobéssim una variant *molnall, que no sembla documentada: de tota manera tinguem en compte que davant la *-l* o *-ll(a)* següent intervenia alhora la dissimilació, i no oblidem que en el Ross. la reducció del tipus *molt* > *mot*, *solc* > *soc*, és un fet molt general des del temps preliteraris.

Molinar ross. 'fer moldre el gra etc.', Ant. Cayrol (*Cont. Cerd.*, 16). A Torrelles de la Salanca, poble on hi ha molts molins anomenats dins la població i a la rodalia, em diuen «tothom venia a *mulinà* ací fins a la guerra del 14» (1960); allà mateix i a Mall. designa altres operacions anàlogues al moldre. D'on *molínada*, nom d'acció d'aquell verb, que designa moltes coses concretes, ultra les de «terregada, pinyolada» registra primer pel Lab. de 1840, de les quals veg. el detall en els *DAG* i *AlcM*; una de les d'atelles de més antic és la 'líquid brut procedent de l'elaboració de premsa i elaboració de l'oli', avui viva a Mall., Emp. etc. i que en el CpTarr. ja devia ser usual abans del S. XIV, car ja apareix alterat en *morinada* (per contaminació de MORCA) en un ordenació de Valls l'original de la qual era de 1312 (si bé copiat en el S. XVI): «De gitar *morinada* de molí de oli --- no sia nyul senyor de